

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp,
Kandidatexamen i mat och måltidsvetenskap
VT 2022
Fakulteten för naturvetenskap

En enkätstudie om studenters val av livsmedel

**- utifrån perspektivet hållbar
utveckling**

Josefiné Tuvesson

Författare

Josefine Tuve

Titel

En enkätstudie om studenters val av livsmedel

Engelsk titel

A survey study on students' food choices

Handledare

Hanna Sepp

Examinator

Karin Wendin

Sammanfattning

Studenters matval är en komplex fråga där flera olika parametrar inverkar. Vad vi vet är att det konsumeras och produceras mer mat än vad klimatet klarar av och till följd av detta kan ett tydligt behov av att minska utsläpp av växthusgaser ses. Genom att utveckla ett hållbart livsmedelssystem och en hållbar livsmedelskonsumtion ger vi möjligheten att tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Studiens syfte är att ta reda på vad som styr studenters val av livsmedel utifrån perspektivet hållbar utveckling. En kvantitativ studiedesign har använts i form av en webbaserad enkätundersökning. Genom att använda sig utav Belascos teori ”Den kulinariska triangeln av motsättningar” har data kunnat analyseras och resultatet visar att ansvar, bekvämlighet och identitet är alla grundpelare till studenternas livsmedelsval. Majoriteten låter pris samt smak styra över dennes livsmedelsval. Det går dock att utläsa att svaren på enkäten skiljer sig åt beroende på livsmedelskategori. Vad som styr studenters val av livsmedel blir därför är en komplex fråga. Dels för att attityd och handling inte alltid ligger hand i hand och svårigheten att agera utifrån värderingar är mer komplex än vad man kan tro.

Ämnesord

Hållbarhet, livsmedelsval, livsmedelskonsumtion, ekologisk, ekonomisk, social, hållbar utveckling

Author

Josefiné Tuvešson

Title

A survey study on students' food choices

Supervisor

Hanna Sepp

Examiner

Karin Wendin

Abstract

Students' food choices are a complex issue where several different parameters influence. What we do know is that more food is consumed and produced than the climate can handle, and as a result, you can see a clear need to reduce emissions of greenhouse gases. By developing a sustainable food system and sustainable food consumption, we provide the opportunity to meet today's needs without jeopardizing the ability of future generations to meet their needs. The purpose of the study is to find out what controls students' choice of food from the perspective of sustainable development. A quantitative study design has been used in the form of a web-based survey. By using Belasco's theory "The culinary triangle of contradictions", the data has been able to be analyzed and the results show that responsibility, convenience and identity are all pillars of the students' food choices. The majority let price and taste control their choice of food. However, it can be deduced that the answers to the survey differ depending on the food category. What governs consumers' choice of food is therefore a complex issue. Partly because attitude and action do not always go hand in hand and the difficulty of acting based on values is more complex than one might think.

Keywords

Sustainability, food choice, food consumption, ecologic, economic, social, Sustainable development

Innehåll	
Förord	5
Inledning	6
Syfte	8
Bakgrund	8
Hållbar utveckling	8
Hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion.....	9
Vad grundar vi våra konsumtionsval på?.....	12
Belascos teori.....	14
Material och metod	16
Urval av litteratur	16
Metodval.....	16
Enkätutformning	16
Urval	17
Bearbetning och bortfall.....	17
Etiska övervägande.....	17
Resultat	18
Enkätundersökning.....	18
Diskussion	23
Resultatdiskussion	23
<i>Sammanfattning av de viktigaste resultaten</i>	23
<i>Studenters matval kopplas till identitet, bekvämlighet och ansvar</i>	25
Metoddiskussion.....	26
Studiens relevans för mat- och måltidsvetenskap	28
Förslag på framtida studier.....	28
Slutsats	29
Referenser	29
Bilagor	34

Förord

Denna studie är en kandidatuppsats inom ämnet mat- och måltidsvetenskap på Gastronomiprogrammet vid Högskolan Kristianstad. Ett stort engagemang kring hållbarhetsfrågor har följt med mig genom mina 3 år på gastronomiprogrammet och har agerat som en röd tråd i alla kurser som jag har haft möjlighet att få delta i.

Det är med detta som jag vill rikta ett stort tack till alla kompetenta lärare som med stort engagemang, tålmod och driv har fört kunskap vidare så att vi, den kommande generationen av mat och måltidsvetare kommer ha möjlighet till att göra förändringar och skapa skillnader samt få möjligheter att ta oss an relevanta uppdrag.

Stort tack till Hanna Sepp, min handledare som har väglett mig genom dom stundvis kaosartiga stunderna som har uppstått där jag har ifrågasatt mig själva otaliga gånger om jag verkligen kommer att ta detta arbete i hamn. Tack för ditt tålmod, stöd och för din goda handledning genom hela arbetets gång.

Jag vill även passa på att rikta ett stort tack till Viktoria Olsson, för att du har inspirerat med din kunskap och gett mig en bredare bild av ämnet mat- och måltidsvetenskap. Ett stort tack vill jag även rikta till alla respondenter som har valt att svara på min enkät, utan er hade detta examensarbete aldrig varit möjligt att utföra.

Så stort tack!

- Josefiné Tuveßon.

Inledning

Produktionen av mat är livsviktig, men det tär på vår planet och på våra resurser. Livsmedelssystemet har möjlighet att främja både människors hälsa och att långsiktigt vårda våra naturresurser men ändå står livsmedelsproduktionen för upp till 30% av de totala utsläppen av växthusgaser globalt. Vi står inför en utmaning med en växande global befolkning där många människor har otillräckligt med mat, medan andra överkonsumerar. Det går även att se att lågkvalitativa dieter och ohälsosamma kostvanor utgör en risk för människors hälsa som är direkt kopplat till sjuklighet (Wilett et al., 2019).

Den globala livsmedelsproduktionen hotar klimatet samt ekosystemet och utgör den enskilt största drivkraften för miljöförstöring och överskridande av planetära gränser. För att möta behovet sammankallade EAT-Lancet kommissionen 37 ledande forskare från 16 länder inom olika kunskapsområden som inkluderar människors hälsa, jordbruk, statsvetenskap och miljömässig hållbarhet för att utveckla globala vetenskapliga mål för hälsosam kost och hållbar livsmedelsproduktion. Detta är det första försöket att sätta upp universella vetenskapliga mål för matsystemet som gäller alla människor och planeten (Wilett et al., 2019).

I september 2015 antog Förenta nationernas generalförsamling en resolution med 17 globala mål för en bättre värld. För att uppnå dessa mål skapades agenda 2030: för en hållbar utveckling. Dessa mål som innefattar 169 delmål är integrerade och vilar på de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk (United Nations Development Programme 2020). Globala Målen nummer tolv belyser vikten av att främja hållbar konsumtion och produktion genom att nyttja jordens resurser på ett mer ansvarsfullt sätt än vad vi gör idag. Detta genom att effektivisera användandet av varor och genom att minska matsvinnet. Mål tolv inkluderar även ökandet av allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar och stävar efter att senast 2030 ha säkerställt att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling (United Nations Development Programme 2020). Enligt Naturvårdsverket (2022) krävs det en omställning av samhället både på nationell

och global nivå där man ställer om till hållbar konsumtion och produktion för att de globala målen samt nationella miljömålen ska ha möjlighet att uppnås. Effekterna av våra matval har inte bara en effekt på miljön men också för samhället lokalt och globalt (Jordbruksverket, 2022). Naturvårdsverket (2022) menar på att om det ska bli möjligt att uppnå de långsiktiga klimatmålen behöver konsumtionsmönstren förändras. Enligt Jordbruksverket (2022) omfattas hållbar produktion och konsumtion bland annat av energianvändning, vatten, växtnäring, växtskyddsmedel, djurskydd, djurhälsa, utsläpp av växthusgaser samt den biologiska mångfalden. I Kamb et al. (2019) rapport *Att äta hållbart? En kartläggning av vad hållbar matkonsumtion kan innebära* presenteras 6 olika kluster av praktiker som kan ha potential att minska de negativa effekterna som vår matkonsumtion orsakar. De presenteras som följande:

1. Äta och köpa mindre mat.
2. Ta hand om överskott.
3. Äta mer växtbaserat.
4. Odlar, förädla och förvara.
5. Äta mer närproducerat.
6. Äta mer hållbara produkter.

Röös et al. (2020) diskuterar att även om en stor andel av svenska konsumenter värderar miljön högt, är försäljningen av miljömärkta livsmedel begränsad eftersom konsumenter värderar smak, ursprung, pris och hållbarhet (bäst-före-datum) högre än att en produkt är ekologisk. Det är många faktorer som inverkar när det kommer till vad människor väljer att konsumera. Det kan vara bland annat produkters tillgänglighet, sensoriska aspekter, vår ekonomiska situation samt samhällets sociala strukturer. I Agenda 2030 för hållbar utveckling belyses vikten av kunskap och utbildning som grundpelare för att kunna förändra människors attityder samt att tillgången till information kan bidra till mer hållbara val för konsumenter (United Nations Development Programme 2020).

Studenter står ofta inför nya situationer där de blir tvungna att för första gången anta rollen som ansvariga för sina livsmedelsinköp. Många studenter flyttar ifrån föräldrahemmet och står i en ny fas i livet där nya vanor och rutiner ska skapas och en del upplever svårigheter när det kommer till matval och att praktisera hållbar konsumtion (Blichfeldt & Gram, 2013). Vidare beskriver Blichfeldt & Gram att beteenden och vanor i stor utsträckning förs med från barndomen där föräldrarnas matvanor speglas i den egna konsumtionen. De menar på att självidentiteten beror på de kompetenser och färdigheter som förs med hemifrån (Blichfeldt & Gram, 2013). Generellt har studenter även lägre inkomst, ofta i form av studiemedel eller lån. Kan priset då ha en stor betydelse för dennes livsmedelsval? Eller är till exempel kvalitet och smak något som värderas högre? Vilka faktorer är det egentligen som styr? Det är av intresse att undersöka vilka faktorer som påverkar studentens livsmedelsval.

Syfte

Syftet med examensarbetet är att undersöka vilka faktorer som påverkar studentens livsmedelsval utifrån perspektivet hållbar utveckling.

Bakgrund

Hållbar utveckling

Den amerikanska miljövetaren och författaren Lester R. Brown formade begreppet hållbar utveckling redan år 1981. Den internationella spridningen av begreppet skedde år 1987 i samband med att FN:s världskommission för miljö och utveckling publicerade rapporten *Our Common Future*. Begreppet översattes och kom att beskrivas som: ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (World Commission on Environment and Development, 1987, s 41).

I begreppet hållbar utveckling integreras de tre dimensionerna av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig. Jordbruksverket (2021) beskriver även de att det behövs ett hållbart livsmedelssystem för att möjliggöra en trygg

livsmedelsförsörjning och även god nutrition för alla människor utan att kompromissa med de ekonomiska, sociala och miljömässiga grunderna för att i sin tur generera en trygg livsmedelsförsörjning samt nutrition för kommande generationer.

Enligt Jordbruksverket (2013) kan hållbar utveckling inte definieras som ett svar utan är bättre uttryckt som en process där olika synsätt bör mötas. De beskriver att hållbar konsumtion innebär mänskligt hänsynstagande mot konsekvenserna som konsumentens livsmedelsinköp får för miljön, ekonomin och de sociala förhållandena både lokalt och globalt. Att konsumenter tar hänsyn till naturen och inte belastar den mer än att den klarar av att återhämta sig av egen kraft. När det kommer till privat konsumtion handlar det om den egna ekonomin och att konsumenter inte köper mer än vad de har råd med eller har möjlighet att konsumera. Social hållbar konsumtion exemplifieras genom att ingen människa bör fara illa i samband med produktion av varor som säljs på marknaden samt att konsumenten i sin tur inte tar skada av vad han/hon köper. Med detta menas att konsumenten inte utsätts för fara vid användandet av produkten och att den inte är skadlig för hälsan (Jordbruksverket 2013).

Hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion

Eat-lancet kommissionen presenterade under januari 2019 rapporten ”*Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems*”. Rapporten beskriver hur världens befolkning bör äta utifrån ett kombinerat hälso- och klimatperspektiv. Bland de 37 forskarna som har författat rapporten finns bland annat Line Gordon, chef för Stockholm Resilience Center, Johan Rockström, chef för Potsdam Institute for Climate Impact Research, och Walter Willett, ett tungt namn inom forskning kring epidemiologiska samband mellan mat och hälsa. De är eniga om att vi måste göra en radikal, global omställning av dagens livsmedelssystem till 2050 och problematiserar livsmedelssystemets miljöpåverkan längst hela försörjningskedjan som sträcker sig bortom människor och miljö och påverkar således samhället, kulturen, ekonomin och djurens hälsa och välfärd (Willett et al., 2019). En omställning med tydliga mål presenteras:

- Konsumtionen av rött kött (inkluderar nöt, lamm och gris) bör på global nivå minska till 0–200 gram i veckan.
- Tio gånger högre konsumtion av bönor, linser, och andra baljväxter och nötter.
- Global minskning av socker med 50 procent.
- Produktionen i jordbruket bör ställa om till att odla mer baljväxter, frukt, grönsaker och nötter.
- Halvera matsvinnet.
- Styrning av land och hav där jordbruksarealen inte bör öka samt att reglera fiskandet så att havets ekosystem inte påverkas.

Jordbruksverket (2018) Beskriver i rapporten ”*Hållbar produktion och konsumtion av mat*” att för att kunna uppnå livsmedelsförsörjning på en hållbar nivå i framtiden är det av största betydelse att livsmedelsproduktionen effektiviseras parallellt med att miljöbelastningen av jord, vatten och luft hålls på lägsta tänkbara nivå. Den belyser vikten av ansvarsfullt användande av energi, vatten, växtskyddsmedel, växtnäring, samt antibiotika. Andra aspekter som att den biologiska mångfalden bevaras och att ett bra djurskydd som i sin tur förmår oss med friska djur, samt att jordbrukaren, vattenbrukaren och djuruppfödarens arbete blir betalt enligt rimliga gränser.

Intresseorganisationen Världsnaturfonden (WWF) (2021) beskriver hållbar utveckling som en framtid där goda, hälsosamma och säkra livsmedel konsumeras och där produktionen skett på ett hållbart sätt som bidrar till FN:s hållbarhetsmål. De belyser vikten av att alla aktörer, från jord till bords ansvarar för att en hållbar livsmedelskedja ska vara möjlig. Deras vision om hållbar mat är att basen av vår kost bör bestå av växtbaserade livsmedel, där köttet består av en betydligt mindre del av kosten än idag. Kött som konsumeras bör komma från djur som har en positiv inverkan på den biologiska mångfalden. Nötkreatur eller lamm som har fått gå på naturbete samt gris eller fågel som fötts upp på matrester belyses som

mervärde i sambandet. Stoll-Kleemann och Schmidt (2016;2017) lyfter problematiken med förlust av biologisk mångfald kopplat till köttkonsumtionen och beskriver stora delar av världens avskogning går till att odla djurfoder och att växthusutsläpp orsakat av människan är direkt kopplat till djuruppfödning. Vidare beskriver WWF (2021) att vegetabilier bör odlas på ett sätt som ökar jordens bördighet genom långa växtföljder. Detta i sin tur gynnar pollinerare och skadedjurens naturliga fiender. För den biologiska mångfaldens ökning är det betydande att ett så litet användande av växtskyddsmedel som möjligt nyttjas, stall- och handelsgödsel används på ett sätt som är så gynnsamt för miljö och produktion som möjligt. De belyser även vikten av att äta närproducerad frukt och grönt i största möjliga utsträckning. Vidare benämns vikten av att havets ekosystem är i balans genom att fisk och annan sjömat fiskas från hållbara fiskebestånd.

Enligt Jordbruksverket (2022) bidrar ekologisk produktion av livsmedel till flera miljömål där strävan om att skydda klimatet och miljön är en viktig aspekt. Ekologisk produktion inkluderar ekologisk odling, ekologisk djurhållning inklusive vattenbruk samt bearbetning och förädling av livsmedel och foder. De belyser även här att de handlar om att producera livsmedel på ett långsiktigt och hållbart sätt från jord till bord. I den ekologiska produktionen hushållas det med växtnäring och vikten ligger i stället i att bygga upp jordens bördighet. Det är inte tillåtet för odlaren att använda sig av konstgjorda gödningsmedel. I första hand används i stället gödsel samt annan växtnäring från djur och växter. Den ekologiska djurhållningen prioriteras genom att sträva efter att djuren ska kunna få leva och bete sig i en så naturlig utsträckning som möjligt. Det omfattar bland annat god djurhållning, ingen förebyggande läkemedelsanvändning samt god foderkvalitet.

Ekologisk odling problematiseras av Clark (2020) som presenterar forskning som visar att det är osannolikt att endast en övergång till ekologiskt jordbruk på nationell eller global nivå utan andra betydande livsmedelssystemsförändringar kommer att bidra till minskade växthusgasutsläpp och menar i stället på att ekologisk produktion kan leda till högre växthusgasutsläpp per produktenhet till

följd av lägre avkastning. Clark (2020) presenterar studier där det undersökts hur konsekvenserna för växthusgasutsläpp skulle sett ut om man skulle konvertera till 100% av den nuvarande livsmedelsproduktionen till ekologisk förvaltning. Där pekar resultaten på att en upprätthållning av samma produktionsnivå av ekologiska livsmedel som konventionella, skulle kräva 40% större ytor av mark för att kompensera för den lägre avkastningen som ekologisk odling ger. I sin tur skulle detta bidra till större växthusgasutsläpp. Suciú et al., (2019) skriver att det saknas belägg och vetenskapliga bevis för att ekologiska livsmedel skulle skilja sig åt från konventionella livsmedel. De menar på att det inte finns några signifikanta skillnader när det kommer till näringsegenskaper, miljö och hälsoeffekter av ekologisk och konventionell mat.

Vad grundar vi våra konsumtionsval på?

Enligt Vermeir och Verbeke (2006) grundar sig hållbar konsumtion i en beslutsprocess där hänsyn till konsumenters sociala ansvar samt individuella behov och önskemål är av betydelse. Vidare diskuterar de att vardagliga konsumtionsmönster är kraftigt rotade av bekvämlighet, vana, valuta för pengarna, personlig hälsa, njutning och sociala normer. De belyser resistensen för förändring som grundproblemet gällande konsumenters praktik i hållbar konsumtion. Detta styrker Mäkinieni et al., (2014) i sin studie genom att diskutera att konsumenters livsmedelsval påverkas av många olika faktorer såsom smak, hälsa, pris och tillgänglighet. Dessa faktorer har enligt tidigare forskning visat sig ha en större betydelse för valet av livsmedel än de miljömässiga aspekterna och utgör i sig ett hinder för att praktisera och fatta matval kopplade till de ekologiska aspekterna av hållbarhet (Mäkinieni & Vainio, 2014; Dimitri & Rogus, 2014; Kearney, 2010). Vidare skriver Vermeir och Verbeke (2006) att man kan se en ökning av konsumenters intresse för etiska aspekter kopplat till hållbarhet där miljöfrågor, djurskydd, mänskliga rättigheter och arbetsförhållande i den tredje världen är av betydelse för det personliga köpet. De diskuterar att konsumenten känner ett ökat ansvar gentemot samhället och uttrycker dessa känslor i sitt köpbeteende.

I en annan studie utförd av Devine (2005) presenterades i stället resultat som tyder på att människors livsmedelsval präglas av tidigare händelser, upplevelser och erfarenheter där barndomens levnadsförhållande och sociala klass har en direkt inverkan på hur vi förhåller oss till vår hälsa i vuxen ålder. Vidare skriver Blichfeldt och Gram (2013) att just studenters konsumtion i övergångsfasen från att bo i sitt föräldrahem till att praktisera egna matval i eget boende inte automatiskt speglar de livsmedelsvanor som de uppfostrats med, utan att studenterna i stället utvecklar nya matrutiner och att livsmedelsvalen bland annat är kopplade till studentens matlagningkunskaper. Resultaten från deras studie pekar även på att partners, vänners och andra studenters matpraktiker är viktiga för vad studenten själv kommer att konsumera. De beskriver att ju mer erfarenhet studenterna hade med sig från matlagning i ung ålder desto färre problem upplevdes vid att göra sunda livsmedelsval i nutid.

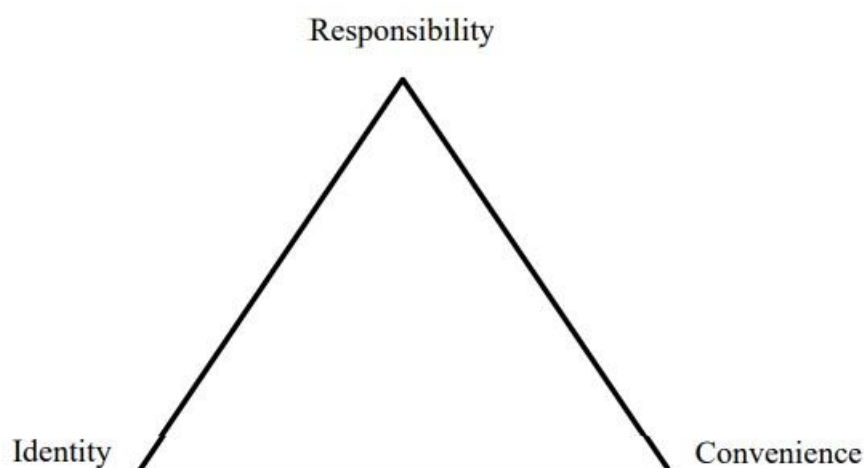
I en äldre rapport skriven av Larsson et al. (2003) beskrivs det att de unga vuxna använder sig många gånger av mat för att berätta sin livshistoria och bilda sig en identitet. Maten används då som en identitetsmarkör och det kan spegla sig i olika val av dieter, till exempel vegetarianism eller veganism. Detta styrker Von essen och Mårtensson (2017) som menar på att det har blivit allt vanligare, speciellt för unga vuxna att använda mat som en markör för vem man vill vara som i sin tur speglas genom olika dieter och livsmedelsval. De hävdar även att mat kan användas för att stimulera människors välbefinnande då vi har en tendens att associera måltiden till barndomen och gör vissa livsmedelsval utifrån hur den har präglat oss. Rosenfeld (2018) beskriver i sin studie att vegetarianism speglar sig även i etiska och moraliska grunder, kopplade till både miljö och hälsa. Han belyser att konsumenter grundar sin vegetarianism i olika värderingar där en del motiverades av oro för djurens välbefinnande och miljö och andra för sin personliga hälsa och välbefinnande.

Resultat från Mäkinieni et al., (2014) pekar på att höga priser är det mest relevanta hindret för klimatvänliga matval. Därefter följt av dålig tillgång och brist på kunskap. I Magnussons et al., (2001) studie ”*Attitudes towards organic foods among Swedish consumers*” med syfte att få kunskap om svenska

konsumenters uppfattning om ekologiska livsmedel var det av intresse att undersöka möjliga skillnader mellan kön, ålder samt andra demografiska skillnader och i vilken utsträckning attityder är relaterade till köpbeteende. Resultaten pekar på att det i stället var smaken som var det viktigaste kriteriet för konsumentens livsmedelsinköp. De som medverkade i studien uppgav dock att det var av vikt att ekologiska livsmedel inte kostade mer än konventionella livsmedel. Resultatet av studien visade att konsumenterna hade ett stort intresse av att livsmedel producerats på ett ekologiskt sätt, men att de inte var villiga att betala de nuvarande priserna för produkterna i fråga (Magnusson et al., 2001).

Belascos teori

Vad är det egentligen för faktorer som styr vilka livsmedel som vi väljer att konsumera och varför väjer vi att äta som vi gör? Warren Belasco (2008) beskriver att våra livsmedelsval baseras genom en beslutprocess som präglas av bekvämlighet, ansvar samt identitet. Han menar på att individens val av mat formas av dessa faktorer och kan sättas i teori genom *Den kulinariska triangeln av motsättningar* (Belasco, 2008). Belascos teori är en av många modeller som går att använda sig utav för att studera personers matval utifrån olika perspektiv. Five aspects meal model (FAMM) samt Food choice process model är ytterligare exempel på modeller som fungerar som analysverktyg kopplat till matval och matbeteenden (Gustafsson et al., 2020; Furst et al., 1996).

Figur 1. Den kulinariska triangeln av motsättningar (Belasco, 2008).

Bekvämlighet kan beskrivas som tillgängligheten och de möjligheter som finns när det kommer till att göra sina matval med aspekter som tid, pris, tillgänglighet, energi samt kunskap vid tillredning. Bekvämlighet kan se olika ut beroende på vilka förutsättningar som ges. Detta kan kopplas till både ekonomi och demografi. Det involverar frågor så som ”Har jag råd? Har jag kunskap att tillaga det? Finns det tillgängligt? (Belasco, 2008).

Belasco (2008) beskriver **identitet** som personliga preferenser där bland annat minnen, familj, njutning och tradition ryms in. Enligt honom handlar identitet om vem man är, vem man vill vara, hur man äter samt smakpreferenser. Detta är djupt rotat hos varje individ och det är konsumentens grundvärderingar som formar vad som konsumeras och inte. Detta är något som Belasco (2008) beskriver som en svårföränderlig process som formas med tiden. I detta sammanhang används mat som en identitetsmarkör för vem man vill vara och hur vi vill uppfattas av andra (Belasco, 2008).

Ansvar är den faktor som Belasco (2008) anser vara den viktigaste faktorn i triangeln som präglar alla de beslut som konsumenten tar. Trots det så är det ofta den svagaste av dom 3 faktorerna när det kommer till individens matval. Ansvar grundar sig i en medvetenhet för sina livsmedelsval samt dess konsekvenser. Både på personliga, sociala, psykologiska och politiska plan. Det kan röra sig om alla typer av etiska aspekter kopplade till de livsmedelsval som konsumenten gör. Både på kort och lång sikt och belyser både miljömässiga och hälsomässiga. Vidare beskriver Belasco (2008) att de kan vara svårt att vara medveten om vilka konsekvenser konsumentens köp får för de olika aspekterna och att det i sin tur blir enklare att glömma ansvaret för ens livsmedelsinköp.

Material och metod

Urval av litteratur

För att hitta relevant litteratur till studien har litteratursökning via Högskolan Kristianstads databas Summon samt Googles sökverktyg Google Scholar använts. Sökord som används var: hållbarhet, hållbar livsmedelskonsumtion, sustainability, food choices, studenter, hållbar konsumtion, sustainable food consumption, Belasco, hållbar utveckling. Litteraturen har använts för att skapa en uppfattning om ämnet och skapa en grund till studiens genomförande samt för att utforma relevanta frågor till studiens enkät. Även myndighetssidor samt branschorganisationers hemsidor har använts för att styrka resultat samt skapa en mer verklighetstrogen bild av ämnet.

Metodval

En kvantitativ studiedesign valdes för att besvara på syftet. Metodvalet landade på en webbaserad enkätundersökning. Bryman (2008) beskriver att enkäter som datainsamlingsmetod är ett effektivt sätt att kunna nå ut till ett stort antal människor. De är även kostnadseffektivt samt snabba att administrera. Alla frågor i enkäten var slutna för att underlätta bearbetning. Fördelen med slutna frågor är att de ökar jämförbarheten i svaren vilket underlättar i ett senare skede för den som sammanställer data (Bryman, 2008).

Enkätutformning

Enkäten skapades och besvarades i Google formulär, se bilaga 3. Enkäten inleddes med att respondenten fick svara på demografiska frågor som berörde respondentens kön, boendestatus och inkomstsituation. Därefter fick respondenten besvara på frågor om sin kosthållning, hur ofta den beslutar vilka livsmedel som ska inhandlas i hushållet, om den skulle beskriva sig själv som en erfaren matlagare, om respondenten gör samma livsmedelsval som sina föräldrar gjorde under respondentens uppväxt samt om respondenten brukar läsa innehållsförteckningen när den köper färdigmat/halvfabrikat. Därefter följde fyra

frågor där respondenten fick möjlighet att gradera hur viktigt olika faktorer stämde in för dennes livsmedelsval kopplat till olika livsmedelsgrupper. Se bilaga 3.

Enkäten utformades med hjälp av forskningsbakgrund och rapporten *Hållbar produktion och konsumtion av mat* (Jordbruksverket 2018). Samt *Den kulinariska triangeln av motsättningar* av Belasco (2008). En del frågor var utformade som kryssfrågor med en femgradig likertskala från mycket viktigt till mycket oviktigt. Likertskala är ett flerindikationsmått avseende en uppsättning attityder som rör ett visst tema eller område där målet är att mäta intensiteten i en känsla eller upplevelse som rör det aktuella området eller temat (Bryman, 2008).

Urval

Inkluderingskriteriet för att få svara på enkäten var att respondenten var tvungen att vara student. Rekryteringen i detta urval gjordes i form av ett bekvämlighetsurval med ett visst snöbollsurval. (Bryman, 2018). Enkäten distribuerades via sociala medier med plattformar såsom Facebook och Instagram. Där publicerades enkäten i olika studentforum för att på så sätt nå ut till rätt sorts målgrupp. Enkäten fanns tillgänglig för studenterna att svara på under 23 dagar.

Bearbetning och bortfall

Resultatet av enkäten samlades in från Google formulär och exporterades sedan vidare till Excel (Microsoft Office) för att bearbetas (version 16.41). Detta gjordes genom att sammanställa alla enkätsvaren och presentera dem i procentform i tabeller. Identitet, ansvar och bekvämlighet från Belascos teori samt vetenskaplig litteratur användes sedan i diskussionen för att diskutera resultaten från enkäten. För att kontrollera huruvida svaren var statistiskt signifikanta användes signifikanstabeller beräknade enligt Roessler et al (1978).

Etiska övervägande

Studien är ett självständigt arbete som följer de riktlinjerna som ligger till grund för god forskningssed. Vetenskapsrådet (2017) beskriver god forskningssed med flera olika krav och principer som forskaren måste förhålla sig till. Dessa

innefattar exempelvis att forskaren alltid måste tala sanning, dela med sig av vad materialet kommer att användas till och öppet redovisa för dess metoder. De ligger även till grund att vara rättvis i sin bedömning av andras forskning samt att hålla god ordning på sin egen forskning och att forskningen ska utföras med respekt för alla dess medverkande. Det är av största vikt att informera deltagarna att de har rätt att själva bestämma om de vill vara med i studien samt att de när som helst utan att behöva motivera kan hoppa av studien. De har tydligt skrivits ut i början av enkäten om hur personuppgifter behandlas enligt GDPR samt att den som tänker svara på enkäten kommer att vara anonym. Detta då känsla frågor kring bland annat inkomst tas upp. Tydlig information om vad studien handlar om och hur resultatet kommer att behandlas var tydligt utskrivet i början av enkäten för deltagarna att ge ett informerat samtycke.

Resultat

Enkätundersökning

Sammanlagt svarade 145 studenter på enkäten. Det insamlade resultatet redovisas i kommande avsnitt i form av förklarande text samt tabeller.

Resultat från enkäten visade på att över 80% av respondenterna var kvinnor. Ca 50% av respondenterna uppgav att de delade boende med partner eller vän och majoriteten av resterande bodde i eget boende. Ca hälften av respondenterna hade inkomst endast från studiemedel och den andra halvan från studiemedel+arbete. Majoriteten av respondenterna uppgav blandkost som huvudsaklig kosthållning samt att de alltid eller oftast beslutar vilka livsmedel som ska inhandlas i sitt hushåll. Majoriteten av respondenterna uppgav även att de skulle beskriva sig själva som erfarna matlagare. Ca 50% av respondenterna uppgav att de gör samma livsmedelsval som sina föräldrar gjorde under sin uppväxt. Över 50% av respondenterna uppgav även att de oftast eller nästan alltid läser innehållsförteckningen på livsmedel när de gör sina inköp.

På frågan *”Hur viktigt är nedanstående faktorer för dina livsmedelsval”* uppgav 97% att smaken var mycket eller ganska viktig och hade då störst betydelse för respondenterna. 77% svarade att pris var mycket viktigt eller ganska viktigt följt av hälsa (73%), djurhälsa (66%), miljöpåverkan (63%). Dessa är signifikanta medan partners åsikt (40%) inte är det. Mindre betydelse där respondenterna uppgav ganska oviktigt eller mycket oviktigt var föräldrars åsikter (72%), vänners åsikt (72%) samt trender (63%) även dessa räknas som signifikant. Se *Tabell 1*.

På frågan *”Hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper kött”* svarade 81% att kvalitén var mycket eller ganska viktigt följt av svenskt (77%), ursprungsland (76%), Bästföredatum (65%), pris (67%), antibiotikaanvändning (67%), djurhälsa (63%). Ovanstående faktorer är signifikanta medan faktorer som närproducerat (60%), klimatavtryck (58%), kravmärkt/ekologiskt (49%) samt biologisk mångfald (38%) inte kan ses som signifikanta men fortfarande är av vikt för respondenten. Se *Tabell 2*.

När det gäller frukt och grönsaker svarade respondenterna på frågan *”hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper frukt och grönt”* att kvalitet var den faktorn som spelade störst roll där 93% uppgav mycket eller ganska viktigt. Detta följt av pris (78%) utseende (72%), i säsong (64%), Dessa faktorer är signifikanta medan klimatavtryck (55%), svenskt (54%), krav/ekologiskt (52%), ursprungsland/närproducerat (50%) samt biologisk mångfald 34% inte är signifikanta men fortfarande är av vikt. Se *Tabell 3*.

Den dominerande faktorn som spelade roll vid frågan om *”hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper fisk och skaldjur”* var priset, där 73% av respondenterna uppgav mycket eller ganska viktigt. Följt av bästföredatum (67%), MSC-märkt (64%) Dessa faktorer är signifikanta medan KRAV-märkt (50%), skonsamma fiskemetoder (50%), färskhet (37%), uppfödning (34%) samt Fryst (29%) inte är signifikanta men fortfarande är viktiga. Se *Tabell 4*.

Tabell 1. Respondenternas ställningstagande gällande faktorer som påverkar deras livsmedelsval. (presenteras i procent).

Hur viktigt är nedanstående faktorer för dina livsmedelsval (%)						
	Mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska oviktigt	mycket oviktigt	vet ej
smak	73	24	1	0	1	1
pris	29	48	17	4	1	1
hälsa	22	51	23	3	0	1
miljöpåverkan	15	48	24	10	1	2
djurhälsa	36	30	24	6	2	2
partners åsikt	13	27	24	13	10	13
föräldrars åsikt	2	5	17	27	45	4
vänners åsikt	1	2	23	26	46	2
trender	1	5	29	30	33	2

Tabell 2. Respondenternas ställningstagande gällande faktorer som påverkar vid inköp av kött. (presenteras i procent).

Hur viktigt är nedanstående faktorer när du köper kött (%)						

	mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska oviktigt	mycket oviktigt	vet ej
biologisk mångfald	15	24	21	11	8	21
klimateavtryck	21	37	15	12	4	11
svenskt	56	21	6	2	4	11
kravmärkt/ekologiskt	20	29	26	10	5	10
ursprungsland	52	25	6	4	3	10
pris	34	33	10	7	5	11
närproducerat	26	34	19	6	4	11
kvalitet	46	34	6	1	2	11
djurhälsa	36	26	13	10	4	11
antibiotikaanvändning	45	22	11	5	3	14
bästföredatum	42	23	12	7	5	11

Tabell 3. Respondenternas ställningstagande gällande faktorer som påverkar vid inköp av frukt och grönt. (presenteras i procent).

Hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper frukt och grönt (%)						
	Mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska oviktigt	mycket oviktigt	vet ej

biologisk mångfald	12	22	39	7	3	17
klimatavtryck	18	37	28	7	5	5
svenskt	20	34	24	13	6	3
kravmärkt/ekologiskt	16	36	30	11	6	1
ursprungsland	16	34	29	12	7	2
pris	33	46	14	3	3	1
närproducerat	12	38	30	12	7	1
kvalitet	56	37	4	1	1	1
I säsong	29	35	26	6	2	2
Utseende	34	38	13	10	4	1

Tabell 4. Respondenternas ställningstagande gällande faktorer som påverkar vid inköp av fisk och skaldjur. (presenteras i procent).

Hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper fisk och skaldjur (%)						
	Mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska oviktigt	mycket oviktigt	vet ej
uppfödning	8	26	35	5	6	20
skonsamma fiskemetoder	29	21	23	8	3	16

MSC-märkt	40	24	14	6	4	12
KRAV-märkt	23	27	27	7	4	12
färskt	21	16	38	9	3	13
frost	11	18	41	11	6	13
bäst före datum	41	26	12	5	4	12
pris	34	39	10	4	3	10

Diskussion

Resultatdiskussion

Sammanfattning av de viktigaste resultaten

Utifrån enkätens resultat går det att sätta i samband att respondenternas matval är rotade i både identitet, bekvämlighet och ansvar. En stor del av matvalen präglades av aspekter kopplade till bekvämlighet (Belasco, 2008), där bland annat pris och kunskap vid tillberedning var faktorer som studenterna uppgav som relevanta. Det kan betyda att många av de livsmedelsval som studenterna gör grundar sig i deras ekonomiska situation samt deras matlagningskunskaper. Aspekter som kan kopplas till identitet kan sättas i kontext med hur man gör sina livsmedelsval i förhållande till hur man åt under sin uppväxt. Då resultatet från studien visar att 50% av studenterna uppgav att det gör samma livsmedelsval som sina föräldrar gjorde under studentens uppväxt stämmer detta överens med att identiteten präglas av tidigare erfarenheter. Detta styrker Devine (2005) som beskriver att människor präglas av tidigare händelser, upplevelser och erfarenheter som är kopplade till barndomen. På majoriteten av frågorna som gällde miljö och etiska frågor kopplade till djurens välfärd lutade svaren mot skalan mycket till ganska viktigt. Med detta kan man sätta i samband att matvalen präglas av ansvar,

både för miljön och för etiska aspekter. Detta stämmer överens med Vermeir och Verbeke (2006) som skriver att man kan se en ökning av konsumenters intresse för etiska aspekter som är av betydelse vid det personliga köpet där konsumenten uttrycker sina känslor i sitt köpbeteende.

Det går tydligt att se att majoriteten av de som svarat på enkäten var kvinnor, ett tydligt mönster utifrån respondenternas svar pekar på att smaken var viktigast vid val av livsmedel, följt av pris, hälsa, djurhälsa, miljö samt partners åsikt. När det gäller alla livsmedelskategorier som undersöktes så hade priset en stor betydande roll, och respondenterna värdesatte högt att produkterna var av god kvalitet. Detta stämmer överens med Röö's et al. (2020) som menar på att priset är en av två viktiga aspekter som konsumenten tar hänsyn till när de väljer livsmedel följt av smak. I resultat från Mäkinieni et al., (2014) beskrivs höga priser som ett av de största hinder vid klimatvänliga matval. Likaså vana och en misstro till att deras matvals effekter på klimatet skulle ha någon betydelse när det kom till att göra klimatvänliga livsmedelsval. Resultaten från deras studie pekar på att individer upplever klimatvänlig konsumtion som dyr och där majoriteten som uppfattade priset som ett av de största hinder för att göra klimatvänliga livsmedelsval var kvinnor. Detta är i linje med resultaten från denna studie där majoriteten av respondenterna var kvinnor och hela 77% ansåg att priset var mycket eller ganska viktigt.

Röö's et al. (2020) diskuterar i ”*Styrmedel för hållbar matkonsumtion*” att även om en stor andel av svenska konsumenter värderar miljön högt, är försäljningen av miljömärkta livsmedel begränsad eftersom konsumenter värderar smak, ursprung, pris och hållbarhet (bäst-före-datum) högre än att en produkt är ekologisk. Utmaningen för att minska miljöpåverkan kopplat till livsmedelskonsumtion har dock visat sig sakta röra sig i rätt riktning. Konsumtionsvanorna är under förändring där en minskning av köttkonsumtion kan ses, samt att färre människor uppger att de aldrig äter vegetariskt. Genomsnittssvensken äter dock betydligt mer kött än vad som anses som hållbara mängder. Vidare diskuterar Röö's et al. (2020) att en miljömässig hållbar livsmedelskonsumtion inte endast är kopplat till köttkonsumtionen utan innefattar

även grönsaker, baljväxter, frukt och andra vegetabilier samt fisk och skaldjur. Produktionen av livsmedel är ett kritiskt steg i att effektivt kunna styra mot en hållbar konsumtion. Suciú et al. (2019) menar dock på att konsumenter agerar annorlunda i olika köpsituationer beroende på vilken typ av livsmedelskategori det gäller. De menar på att mer forskning behövs som tar hänsyn till konsumenters intressen och livsstil i förhållande till miljö, hälsa och psykologiska aspekter.

Studenters matval kopplas till identitet, bekvämlighet och ansvar

Identitet

Det går att utläsa från enkätens svar att majoriteten av respondenterna gör samma livsmedelsval som föräldrarna gjorde under respondenternas uppväxt. Detta överensstämmer med Blichfeldt och Gram (2013) som också diskuterar i sin studie att även fast studenterna inte automatiskt speglar de livsmedelsvanor som de uppfostrats med så är det lätt att ta efter sina föräldrars matvanor från uppväxten. Resultat från studien visar även på att partners preferenser spelar stor roll vid studenternas livsmedelsval. Detta överensstämmer med resultaten från denna studie där partners åsikt var en viktig faktor vid val av livsmedel.

Bekvämlighet

Det går även att utläsa från enkäten att respondenternas livsmedelsval baserades på bekvämlighet. Det visade sig i studien att faktorer som påverkade studenters matval var baserade på bland annat pris, erfarenhet och kunskap. Majoriteten av respondenterna uppfattade sig själva som erfarna matlagare och att de för det mesta stod för hushållets inköp. En del studenter uppgav att det fortfarande bor hemma vilket kan betyda att de inte är med och styr inköpen av de livsmedel som konsumeras i hemmet själva, vilket i sin tur gör att individens faktiska preferenser inte instämmer med vad den faktiskt stoppar i sig. Detta gäller även för de som bor tillsammans med partner/vän eller liknande och inte har 100% ansvar för inköpen. Enligt Blichfeldt och Gram (2013) ligger utmaningen till studenters matvanor i känslan av samhörighet, där deras matvanor ses kunna präglas av partner, vänners samt andra studenters matvanor. Vidare beskriver Blichfeldt och Gram (2013) att det inte är studenternas färdigheter eller kompetenser gällande

matlagning och inköp av livsmedel som är en utmaning utan att det i stället handlar om att förvandla dessa till vanor och praxis.

På frågan ”Du brukar läsa innehållsförteckningen när du köper färdigmat/halvfabrikat” så svarande ca hälften av respondenterna att de ibland, sällan eller nästan aldrig läser innehållsförteckningen. Detta kan tyda på att innehållet i livsmedlet inte alltid spelar en stor roll för konsumenten, men vikten av att slutprodukten är svensk och av god kvalitet var något som vägde tungt hos respondenterna. Det skulle kunna vara så att individen vill framstå som ansvarstagande då den uppgivit att den värnar om olika hållbarhetsaspekter men att det inte alltid tillämpar detta tänk i praktiken.

Ansvar

Det ligger på individens eget ansvar att vara medveten om vilka konsekvenser ens livsmedelsval har. Majoriteten av respondenterna valde att kryssa i mycket viktigt/ganska viktigt på majoriteten av frågorna i enkäten. Detta kan förstås vara i enlighet med faktiska åsikter och i praktiken vara verkligheten, men det kan också vara så att respondenten vill framstå som den ansvarstagande konsumenten som ”gör rätt”. Detta överensstämmer med Vermeir och Verbeke (2006) som kom fram till slutsatsen att beteendemönster inte alltid helt överensstämmer med attityder. De menar på att beslutprocessen vid inköp är komplex och för att kunna stimulera en hållbar matkonsumtion bland unga så krävs bland annat engagemang och tillgänglighet. Processen är även rotat i sociala normer samt värderingar och etiska grunder. Utifrån dessa resultat går det att tyda att ansvar, identitet och bekvämlighet går ihop i varandra och identifieras i flera av informanternas svar.

Metoddiskussion

Denna studies huvudsyfte vilade på att få fram mätvärden på vikten av olika faktorer kopplat till studenters livsmedelsval. Detta i förhållande till ansvar, identitet och bekvämlighet. Därav valdes en kvantitativ metod där data från ett större antal konsumenter kunde samlas in till skillnad från om det hade utförts en kvalitativ metod. Det ger dock ingen djupgående information som hade i stället

hade erhållits om till exempel en fokusgrupp eller dylikt hade utförts.

Urvalsmetoden som användes för datainsamlingen var ett bekvämlighetsurval.

Bryman (2008) belyser att det är av vikt att urvalet i en kvantitativ studie är representativt för populationen som i detta fall är studenter. Vidare beskriver Bryman (2008) att det finns möjlighet att generalisera om det hade utförts ett slumpmässigt urval i stället. I denna studie har dock respondenterna valts med hänsyn till det aktuella syftet där ett bekvämlighetsurval tillämpats vilket gör att det inte går att generalisera resultaten. I och med bekvämlighetsurvalet som medförde att vem som helst hade möjlighet att svara på enkäten kunde man se en överrepresentation av kvinnor. 80% av respondenterna var kvinnor vilket kan ha en betydande roll för resultatet. Campbell-Arvai (2015) diskuterar att det finns ett samband gällande hållbara matkonsumtionsmönster och kön, i hennes studie *”Livsmedelsrelaterade miljöuppfattningar och beteenden bland universitetsstudenter”* har man sett att kvinnor har mer medvetenhet och en större vilja att göra hållbara livsmedelsval än vad män har. Studien pekar på att kvinnor har visat sig uttrycka mer oro för miljön och har därför generellt ett mer miljövänligt beteende än män. Den överrepresentation som vi kan se i resultatet i denna studie kan därför ha påverkat studiens utfall då en överrepresentation av män hade kunnat ge ett annat resultat.

Enkäten resulterade till 144 svar. Det uppkom bortfall då en del respondenter hade kryssat dubbelt vid vissa svarsalternativ. Detta resulterade i svårigheter att analysera data. Möjligheten att kunna kryssa i flera svarsalternativ hade kunde ha uteslutits om utformningen av enkäten hade gjorts annorlunda så att endast ett svar hade varit möjligt att kryssa i. Detta hade underlättat vid bearbetningen av data och gett ett tydligare resultat. Eftersom enkäten besvarades anonymt var det inte möjligt att veta om alla individer som besvarat enkäten var studenter. Det är dock så att om svaren inte hade behandlats anonymt hade risken varit att respondenterna inte hade besvarat enkäten (Bryman, 2018).

Med tanke på att enkätfrågorna var slutna underlättade det för analysen av svaren då inga personliga svar eller åsikter behövde analyseras. Fördelen med att använda sig utav en skala där respondenten fick rangordna ”hur viktiga” olika

faktorer var från ”mycket viktigt” till ”mycket oviktigt” samt ”vet ej” som svarsalternativ var att man hjälpte till att underlätta för respondenten att svara på frågorna till skillnad från om man bara hade haft en ”ja och nej” skala. I analysen sammanslogs skalorna mycket viktigt och ganska viktigt för att få mer tyngd i resultatsiffrorna. Hur vidare alla svarsalternativen var nödvändigt från början i enkäten kan diskuteras men i detta fall var tanken att hjälpa respondenten att svara på frågorna vilket underlättar om fler svarsalternativ finns att tillgå.

Belascos teori har använts som modell för att analysera enkätsvaren. Modellen syftar till att våra livsmedelsval baseras genom en beslutsprocess som präglas av ansvar, identitet och bekvämlighet. Utifrån den befintliga modellen tenderar endast delar av det breda spektrum av faktorer som inverkar vid val av livsmedel belysas. Hade en annan modell används som utgångspunkt för att analysera data från studien så är det av största sannolikhet så att resultatet sett annorlunda ut.

En del referenser som används i rapporten är intresseorganisationer och myndigheter vilket gör det extra viktigt att vara kritisk till informationen då det inte alltid finns vetenskapliga belägg.

Studiens relevans för mat- och måltidsvetenskap

Att undersöka vilka faktorer som ligger till grund för konsumentens livsmedelsval är av stor relevans till huvudområdet mat- och måltidsvetenskap. Då vi står inför en utmaning i dagens samhälle där vi måste börja agera och ställa om till en mer hållbar livsmedelskonsumtion samt produktion så måste vi först förstå vilka faktorer samt vilka mervärden som är viktiga för konsumenten. En förståelse för detta kan hjälpa utvecklingen i produktkedjan samt att problematisera var i ledet förändring bör ske för att en hållbar utveckling ska vara möjligt.

Förslag på framtida studier

En motsvarande studie med ett slumpmässigt urval hade varit av intresse då det hade gett möjlighet till en bättre bild av hur dessa frågor faktiskt ser ut mer generellt. Det hade även varit intressant att studera en annan målgrupp för att se om det finns några faktiska skillnader kring vilka faktorer som är av vikt när det

kommer till livsmedelsval mellan olika målgrupper. Vidare forskning på vad som styr våra livsmedelsval skulle kunna gjorts med en mer djupgående studie i form av till exempel fokusgrupper eller intervjuer för att få en bredare förståelse för vad som styr konsumentens val av livsmedel och vilka mervärden som är viktiga för konsumenten samt hur deras livsmedelsval påverkas generellt.

Slutsats

Syftet med examensarbetet var att undersöka vilka faktorer som påverkar studentens livsmedelsval utifrån perspektivet hållbar utveckling. Studien visade att smaken var den dominerande faktorn som styrde när det kom till studenternas livsmedelsval. Vid inköp av kött så var det god kvalitet samt att köttet kom från Sverige som studenterna värderade högst. Likaså spelade kvalitén störst roll vid inköp av frukt och grönt följt av pris och när det kom till fisk och skaldjur så värderades priset samt märkning högst. Då hållbar utveckling innefattar många aspekter blir ämnet komplext men vad vi kan se är att majoriteten av studenternas svar i denna studie kan kopplas till hållbar utveckling.

Referenser

Belasco, W. (2008). *Food: The key concepts*. Oxford: Berg publishers

Blichfeldt, B. S., & Gram, M. (2013;2012;). Lost in transition?: *Student food consumption*. Higher Education, 65(3), 277-289. Hämtad från <https://doi.org/10.1007/s10734-012-9543-2>

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3). Malmö: Liber.

Campbell-Arvai, V. (2015). *Food-related environmental beliefs and behaviours among university undergraduates a mixed-methods study*. International Journal of Sustainability in Higher Education, 16(3), 279-295. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-06-2013-0071>

- Clark, S. (2020). Organic Farming and Climate Change: The Need for Innovation. *Sustainability*, 12(17), 7012. <https://doi.org/10.3390/su12177012>
- Devine, C. M. (2005). A life course perspective: *Understanding food choices in time, social location, and history*. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 37(3), 121-128. Hämtad från [https://doi.org/10.1016/S1499-4046\(06\)60266-2](https://doi.org/10.1016/S1499-4046(06)60266-2)
- Furst, T., Connors, M., Bisogni, C. A., Sobal, J., & Falk, L. W. (1996). Food choice: a conceptual model of the process. *Appetite*, 26(3), 247-266.
- Gustafsson, I. B., Öström, Å., Johansson, J., & Mossberg, L. (2006). The Five Aspects Meal Model: a tool for developing meal services in restaurants. *Journal of foodservice*, 17(2), 84-93.
- Jordbruksverket. (24 januari 2022). *Hållbar mat – en komplicerad fråga*. Hämtad från <https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/hallbar-produktion-och-konsumtion-av-mat/hallbar-mat---en-komplicerad-fraga>
- Jordbruksverket (2013), *Hållbar köttkonsumtion - vad är det? Hur når vi dit?* Jönköping: Livsmedelsverket. Hämtad från https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra13_1.pdf
- Jordbruksverket. (24 februari 2022). *Hållbara livsmedelssystem – Definition, pågående initiativ och förslag på åtgärder*. Hämtad från https://www2.jordbruksverket.se/download/18.c7603cb178504636895d19e/1616397765327/ra21_3.pdf
- Jordbruksverket. (2018). *Hållbar produktion och konsumtion av mat*. Hämtad från <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ra1817.html>
- Jordbruksverket. (10 januari 2022). *Om ekologisk produktion*. Hämtad från <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/ekologisk-produktion#h-Malfordenekologiskaproduktionen>

Kamb, A., Svenfelt, Å., Carlsson-Kanyama, A., Parekh, V., & Bradley, K. (2019). Att äta hållbart? *En kartläggning av vad hållbar matkonsumtion kan innebära*. Hämtad från <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1334254&dswid=-2202>

Larsson, C. L., Rönnlund, U., Johansson, G., & Dahlgren, L. (2003). Veganism as status passage: *The process of becoming a vegan among youths in Sweden*. *Appetite*, 41(1), 61-67. Hämtad från [https://doi.org/10.1016/S0195-6663\(03\)00045-X](https://doi.org/10.1016/S0195-6663(03)00045-X)

Magnusson, M. K., Arvola, A., Koivisto Hursti, U., Åberg, L., & Sjöden, P. (2001). *Attitudes towards organic foods among Swedish consumers*. *British Food Journal* (1966), 103(3), 209-227. <https://doi.org/10.1108/00070700110386755>

Mäkinieniemi, J., & Vainio, A. (2014). *Barriers to climate-friendly food choices among young adults in finland*. *Appetite*, 74, 12-19. Hämtad från <https://doi.org/10.1016/j.appet.2013.11.016>

Naturvårdsverket. (23 februari 2022). *Agenda 2030 och globala hållbarhetsmålen*. Hämtad från <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/agenda-2030-och-globala-hallbarhetsmalen/>

Naturvårdsverket. (23 februari 2022). *Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år*. Hämtad från <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/konsumtion/vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-per-person/>

Roessler, E.B., Pangborn, R.M., Sidel, J.L & Stone, H. (1978). Expanded statistical tables for estimating significance in paired-preference, paired-difference, duo-trio and triangle tests. *Journal of Food Science*, 43, 940-947.

Rosenfeld, D. L. (2018;2019;). Why some choose the vegetarian option: *Are all ethical motivations the same? Motivation and Emotion*, 43(3), 400-411. Hämtad från <https://doi.org/10.1007/s11031-018-9747-6>

Röös, E., Larss, J., Resare Sahlin, K., Jonell, M., Lindahl, T., André, E., ... & Persson, M. (2020). Styrmedel för hållbar matkonsumtion: *En kunskapsöversikt*

och vägar framåt. Hämtad från <https://www.sustainableconsumption.se/wp-content/uploads/sites/34/2020/06/StyrmedelForHallbarMatkonsumtion.pdf>

Statistiska Centralbyrån. (2021) *Försäljning (inkl moms) av ekologiska livsmedel och alkoholfria drycker inom handeln efter varugrupp* (enligt COICOP). År 2004 – 2020. Hämtad från https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HA_HA0103/EkoLivs/

Stoll-Kleemann, S., & Schmidt, U. J. (2016;2017;). Reducing meat consumption in developed and transition countries to counter climate change and biodiversity loss: *A review of influence factors*. *Regional Environmental Change*, 17(5), 1261-1277. <https://doi.org/10.1007/s10113-016-1057-5>

Suciu, N. A., Ferrari, F., & Trevisan, M. (2019). Organic and conventional food: Comparison and future research. *Trends in Food Science & Technology*, 84, 49-51. <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2018.12.008>

United Nations Development Programme (2020). *Globala målen – för hållbar utveckling*. Hämtad från <https://www.globalamalen.se>

Vermeir, I., & Verbeke, W. (2006). Sustainable food consumption: *Exploring the consumer "Attitude – behavioral intention" gap*. *Journal of Agricultural & Environmental Ethics*, 19(2), 169-194. <https://doi.org/10.1007/s10806-005-5485-3>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

von Essen, E., Mårtensson, F., & Sveriges lantbruksuniversitet. (2017). *Young adults' use of emotional food memories to build resilience*. *Appetite*, 112, 210-218. Hämtad från <https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.01.036>

Världsnaturfonden. (19 januari 2021). *Vår vision om den hållbara maten*. Hämtad från <https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/vision-om-den-hallbara-maten/>

Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., Garnett, T., Tilman, D., DeClerck, F., Wood, A., Jonell, M., Clark, M., Gordon, L. J., Fanzo, J., Hawkes, C., Zurayk, R., Rivera, J. A., De Vries, W., Majele Sibanda, L., . . . Murray, C. J. L. (2019). Food in the anthropocene: The EAT–Lancet commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet* (British Edition), 393(10170), 447-492. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press. Hämtad: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

Bilagor

Bilaga 1. Missivbrev

Hej!

Är du student och kan avvara max 10 minuter till att svara på 12 kryssfrågor om ditt livsmedelsval?

Jag skriver mitt examensarbete i ämnet mat- och måltidsvetenskap vid Högskolan Kristianstad och just din medverkan är värdefull för mig! Du får gärna sprida enkäten vidare så att den når ut till så många studenter som möjligt!

Klicka på länken nedan för att komma vidare:

<https://forms.gle/wnzxrqiAzG56YSB78>

Är det något du undrar över är du varmt välkommen att kontakta mig josefine.tuvesson0012@stud.hkr.se eller min handledare hanna.sepp@hkr.se

Stort tack på förhand!

/ Josefiné Tuvesson

Bilaga 2. Godkännande medverkan

Hej. Jag skriver min kandidatuppsats i ämnet mat- och måltidsvetenskap via Högskolan Kristianstad och mitt examensarbete går ut på att undersöka vilka faktorer som ligger till grund för studenters livsmedelsval. Enkäten innehåller 12 frågor och tar ca 10 minuter att besvara.

Genom att delta ger du ditt godkännande till att använda uppgifterna du svarar i det sammanställda resultatet som i senare skede kommer att publiceras. Inga personuppgifter kommer att arkiveras och ditt deltagande kommer att bli helt anonymt. Du har möjlighet att när som helst under genomförandet av enkäten avsluta din medverkan.

Om du har några frågor kring enkäten var vänlig hör av dig till någon av följande:

Student: josefine.tuvesson0012@stud.hkr.se

Handledare: hanna.sepp@hkr.se

Tack för din medverkan!

/Josefiné Tuvesson

Bilaga 3. Enkätfrågor

Jag är *

- Kvinna
- Man
- Annat

Jag bor *

- I eget boende
- Tillsammans med partner/vän
- Hemma hos föräldrar/förälder
- Annat

Inkomst *

- Endast studiemedel
- Endast arbete eller motsvarande
- Studiemedel+Arbete
- Annat

Kosthållning *

- Blandad kost
- Vegetarisk kost
- Vegan kost
- Annat ...

Hur ofta beslutar du vilka livsmedel som ska inhandlas i ditt hushåll *

- Alltid
- Oftast
- Sällan
- Aldrig
- Vet ej

Skulle du beskriva dig själv som en erfaren matlagare *

- Håller helt och hållet med
- Håller delvis med
- Varken eller
- Håller inte riktigt med
- Håller inte alls med

Gör du samma livsmedelsval som dina föräldrar gjorde under din uppväxt? *

- Ja helt och hållet
- Ja delvis
- Varken eller
- Nej sällan
- Nej nästan aldrig

Hur viktigt är nedanstående faktorer för dina livsmedelsval *

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Varken eller	Ganska ovikt...	Mycket ovikt...	vet ej
Smak	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pris	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hälsa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miljöpåverkan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurhälsa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partners åsikt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Föräldrars å...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vänners åsi...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trender	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper kött *

	mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska ovikt...	mycket ovikt...	vet ej
Biologisk m...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klimatavtryck	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenskt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
KRAV-märkt...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Urpsrungland	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pris	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Närproducer...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Djurhälsa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antibiotikaa...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bäst-före-da...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hur viktigt är nedanstående faktorer för dig när du köper frukt och grönt? *

	mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska ovikt...	mycket ovikt...	vet ej
Biologisk m...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klimatavtryck	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenskt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
KRAV-märkt...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ursprungsla...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pris	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Närproducer...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I säsong	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utseende	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hur viktigt är nedanstående faktorer när du handlar fisk och skaldjur? *

	mycket viktigt	ganska viktigt	varken eller	ganska ovikt...	mycket ovikt...	vet ej
Uppfödning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skonsamma...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MSC-märkt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
KRAV-märkt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Färskt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frost	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bäst-före-da...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pris	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Du brukar läsa innehållsförteckningen när du köper färdigmat/halvfabrikat *

- Ja nästan alltid
- Ja ofta
- Ibland
- Nej sällan
- Nej nästan aldrig